

A FŐ UTCA 49-BŐL A FŐ UTCA 38-BA
KÉPEK EGY ÉPÍTKEZŐ LÉLEK ÚTJÁRÓL

Introitus

Boda Balázs 1954. július 21-én született Devecserben a Balaton felvidék közelében, de nemsokára a Duna mentébe, a Fő utca 49-be költözött, hol most is várja a szülői otthon. Bizony, Balázs éppen ötven éves, így a most elhangzó gondolatok kettős utat járnak, mely mégis egy: Róla és képeiről egyaránt szólnak, az útról melyen eljut a képekig, a képek útjáról, a házakról, melyekben lakozik vagy látogat, s azokról melyeket az elmúlt húsz évben a vásznon megörökít/újrateremt. Bérház, iskolaház, kaszárnyaház, udvarház, mint a lábtengő-pálya kréta-rajza közös iskolánk előtt a szinte néptelen Medve utcai aszfalton, négyes osztás, maga is szinte egy ház alakja, csak a tető hiányzik felülről, az is meglesz mindjárt, fogjunk bele.

1.

*“Az első ablak-kocka park.
Egy kerti út, oldalt tisztafa tömbje
apró téli gyümölcscsel pettyesen,
századvégi üvegfestmény-pirossal,
s volnának itt még,
volnának itt még részletek, - minek?
Ami jegyzi a kocka –képet
az a kerti út, az a madárnyak-út,
amint nem szóval, csak kézmozdulattal
jelölhetően hátrahajlik,
s el-nem-gondolható madár-fejét
a homályos kerti sűrűbe nyújtja.”*

Nemes Nagy Ágnes Négy kocka c. versének első strófája ez, sokszorosán ideillő sorok, hiszen a kert s a patinás, ódon illatokkal bélelt balaton felvidéki ház visszatérő elem Balázs életében. Palóznak az első kép, a gyermeki szemmel végtelenbe nyúló szőlőskert, alatt a Balaton párái, nem is csak egy kerti út hanem több, az egyik a mandulafákhoz, s a rejtett fügebokor kincseihez visz, a másik Nagyhoz és (Nagy)papíhoz, a harmadik a felső ház palotának képzelhető termeibe, ha az ember a félbolond szomszéd vityillója előtt sikeresen eliszkolt.

Volnának még itt részletek, az ingaóra hangja a nagyszülők árnyrajzos szobafalán, a nyújtózkodó délutánban, a kredenc-fiók nyikorgása, midőn egy régi szalvétagyűrűt, zsebórát, elefántcsont legyezőt a kíváncsi gyermekszem előtt feltár, vagy éppen

sárguló fényképeket, vendégekönyv-bejegyzéseket, nevekkal, melyeknek súlyára majd az iskolai történelemórákon derül csak fény.

S ugyanez a kert, a palóznaki, visszatér 1986-ban, amikor Kati és Balázs odaköltözik, hogy a madárnyak-út hajlását idéző kézmozdulattal kezdjék jelölni a kimondhatatlant, a téli gyümölcscsel pettyeset, vásznaikra írják a táj türelmes lankáit, a megbúvó, vakolatukat vesztett házakat, amikor nekifognak, hogy képek segítségével egy új valóságos világot képzeljenek, építsenek maguk köré.

A képzelet, végülis Óbudaváron ölt testet. Mint egykor V Károly birodalmában, ott, a Fő utca 38-ban álló ház kertjében sem megy le soha a nap, s nemcsak azért mert a kilátótorony tetején ott virít, jelezve a mű elkészültét, hanem mert egyfajta belső fényt szimbolizál, sugárzást, melyet a vendégekre nyitott azilum látogatói közül senki nem mulaszt el észrevenni.

2.

“A második ablak kocka párás”

A tejüveggé vált ablak mögött néhány homályban hagyandó mozdulat, némelyik fájdalmas volt akkor, mások csínytevésék. Így érlelődünk: sebet ejtünk és megsebződünk. Balázs kivette a részét a körforgásból. Volnának részletek, megint, mondjuk egy jól sikerült matematika érettségiről, hol is madzagpostának s az itt jelenlevő matematikára fogékony barátoknak jutott nem is epizodista szerep, de ne hajoljunk közelebb, párás az az ablak, nem mutatja már a gimnazista-társ első feleség körvonalait, s a következő zsákutca fájdalmait sem. Ott vannak, de csak nagyritkán vetülnek lelki recehártyánkra, bezárt szobák, szinte vakablakok.

3

*“A harmadik ablak-kocka beton.
Úgy értem: egy garázstető
(melyet a párkány félbe vág s alatta
nem láthatóan, rájuk szabott
ponyvaruhában a szerkesztett állatok,
a lakkozott, a csiszolt, a krómozott
felületek villámaint behúzva,
és hengereikben üregesen
a néma négy ütem
téli garázsok alvadt hűvösével)
és kint a forró téli napsütések,
s a tarkabarkály trópusi
színeinek éghajlat-tévedése,*

*amint átvág a hómező fölött
és elfordítja a látóhatárt,
mint egy volánt, pörögve,
déli napot villámló délkörökre.”*

Beton, beton, abból is volt nem is kevés, rögtön a gyermekkor végén a fertőszentmiklósi kaszárnyában, majd később a kistérségi lakótelepen, oh, bánatos korai nyolcvanas évek, akatáska, Aluker, útkeresés. Megvolt a városi élet penzuma, mígnem áthúzott a képzeletbeli tarkaharkály, s ráébresztette Balázst és Katit: indulni kell más délkörökre, le a Balaton partjára új látóhatárt nyitni meg.

S még egy szót a szerkesztett állatokról, kiket Balázs, mint lovag a paripáját, ápol, gondoz, fénylenek is mindig, szórják a króm villámokat, függetlenül attól mikor is születtek. Közmondásos gondossága, nem csak autóra terjed ki, örömmel élnek vele a tárgyak, mert érzik a törődést, mert tudják: egyik sem landol véletlen helyen, hanem mindőjük egymással s a világegésszel elrendezett harmóniába kerül. Élet és kép összeér: amint a festmény nem lehet meg kompozíció, rejtett vagy nyílt egyensúlyok, a színek komplementaritása nélkül, úgy nem tudja Balázs kiszolgáltatni környezetét a vakvéletlennek. A bukszusbokor és a borotválkozó pamacs egyaránt jól nyírott és mindkettő eltervezett helyen lakozik abban a világban.

4

*A negyedik ablak-kocka ég,
kifeszített ég, ráncatlanul.
A földi légkör ritka némasága,
amint nem írja, sűrű tábla,
fogyhatatlan felhőbeszédét,
egy-két vonal csak, jel-törmelékek,
megkísérelt értelmezések,
foszlány, képző, ígéret.*

Kifeszített ég, mondja Nemes Nagy Ágnes, kifeszített vászon, rímelhettek, mi itt, kedves egybegyűltek, hogy alkotó és alkotása összetalálkozhasson, felhőbeszéd és képírás, értelmezés és ígéret, ugye már látjuk is magunk előtt Balázs képeit, váljunk párbeszélőkké akkor még néhány mondat erejéig, kísérsük a lehetetlent, ami mégis elkerülhetetlen, szóljunk szavakkal a festményekről, jöjjön a “megkísérelt értelmezés” értelmezése.

Kik alkotással foglalkoznak, tudják: a legnehezebb a végtelenből egy vászonnyit, egy novellányit elkeríteni, a legfájdalmasabb a döntés arról, mi kerüljön a fehér alapra,

vagy a géppapírra, s mi rekedjen a kereten, illetve a margón túl. Ésszel ez nem megoldható, hiszen “téma szerint” mindenről szóltak már, s a technikák - ha gyarapodnak is - végesek, a római kor bokréta-festője éppúgy csippentett szemével, s mérte ecsetjével az arányokat, mint követője két évezreddel később, s Marcus Aurelius alkotói kínjai sem voltak kisebbek Szigethy Andráséinál. A fájdalmas döntés a tárgyról és annak határaitól egyben a legfontosabb: világteremtés, idézés, igézés.

Ha körbenézünk ház-képeket látunk. Egyszer sem teljes alakot, csak töredékeket, köztük, mögöttük a ránctalan kifeszített ég. Elöl, alatt a ház, egy ablak, eresz, leroskadó oromfal. A ház képe, és emléke mindannak ami a ház volt.

Miféle létezés ez akkor? Ki – vagy mi – van itt jelen? Az a felsőtapolcai épület, amely mellett elautózva Balázs és Kati ismét és ismét késztetést éreztek, hogy megálljanak, beszippantsák a korhadó gerendák illatát, ezüst-oldatba rajzolják a hiány növekvő alakzatait? Vagy nem a ház van jelen, hanem a térdreerogyó épület szelleme, egy “szellemkép”, amit szemlélünk, lét a lét után, s míg ott a romlás feltartóztathatatlan itt, a vásznon, keretben, létrejön a fausti pillanat, megáll az idő? Ördögi csele a festőnek, ki a mulandót állandósítja, bizony, szó szerint “megörökíti?” Vagy sem a ház és az abban lezajlott életek, sem annak képe, hanem mégiscsak a festő jelenléte a meghatározó, a festőé, ki aktok, portrék, vagy akár absztrakt formák “helyett” a ház arcait rajzolja, mintegy jelezve: az egész nem megragadható, csak jel-törmelékek vannak, foszlányok, kísérletek az egész megértésére, megérintésére, megragadására?

Mi van, ha a festés maga is csak elfedő jel, s tulajdonképpen itt egy mélyebb párbeszéd folyik, dialógus Balázs és a lét egésze között, mi van ha egy felderítőút lenyomatait látjuk, híradásokat a reális és a transzcendens határvidékéről, onnan ahol egy ablakszem is a lélek tükrévé változik, onnan ahol az öregedés egyben érlelődés és a pusztulás képe a megújuló alakváltás előjele, hogy ne mondjam a feltámadás (vagy legalább: a képekben megtestesülő örökélet) ígérete?

Epilógus

Balázst negyvennégy éve ismerem. Követtem útját a Fő utca negyvenkilencből, annyi - harmadik barátunkkal Bodnár Attilával - közösen eltöltött játékos délutántól végig, végig az óbudavári Fő utca harmincnyolcig. Ez a virtuális főutca kanyargós volt, de már hosszú ideje érezni, tudni lehet, valahová vezet, s nem csak annyi történik, hogy az ember a páratlan oldalról átköltözik a - Katalin - párosra. Tanúk erre az itt függő kiváló, világot teremtő, szerethető, képek, bizonyíték erre az a növekvő elismertség mely lehetővé tette, hogy Balázs ötvenéves korára szabad és független szellem legyen, ki tisztában van a titkok életveszélyesen vonzó

természetével: feltárulkozást ígérnek, de megfejtésük csak egy újabb rejtélyre nyit – olykor párafedte – ablakot.

Hölgyeim és Uraim, Barátaim, engedjék (engedjétek) meg, hogy a kiállításához és a közelgő születésnaphoz gratulálándó egy másik tanítómesterem, Géher István költő szavait vegyem kölcsön, kérve, hogy az ötvennyolc helyett csak ötvenet véljen(t)ek hallani, s ahol a vers fiúgyermekről szól, oda Balázs három szép lányát képzeljé(te)k!:

“...van megint...”

*“itt van megint a születésnapom
/ egy hét és itt lesz/ megírom előre:
hogy emlékeztessen a hegytetőre,
ahonnan még egyszer beláthatom
ötvennyolc évem túlvilági fényben –
ahogy a nap a felhőréstől világít
át lilából kékbe játszó égen
kigyújtva fent az erdő szürke fáit*

*foszforvörössel ... alkonyat előtt
a földi rivalda még felragyog,
színpaddá fényesíti a tetőt,
ahol sorsommal szemben állhatok –
fiam mellett. rám tekint. eltekint.
nincs miért éljek? van. megint s megint...”*

Köszönöm a figyelmet!

Római Part, 2004. július 15.